Raadsvergadering van 25 januari 2022 **Agendapunt 8**

Onderwerp: Eindrapport Dursum Eilaun Schiermonnikoog, 23 november 2021

Aan de Gemeenteraad,

Inleiding
In de zomer van 2020 startten we het project Dursum Eilaun. Hoe maken we van Schiermonnikoog een Dursum Eilaun? Een veelomvattende vraag, ingegeven door de grote energieopgave die op de gemeente afkomt. Het Nationale Klimaatakkoord vroeg om actie van veel partijen, ook van gemeenten. De doelstelling van het Rijk is 55% reductie van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990. Een grote opgave met de gemeenten in een belangrijke regierol. In dit project hebben we de mogelijkheden om concrete stappen te zetten om in 2030 een CO2-reductie van minimaal 55% te realiseren verkend en besproken met inwoners en andere stakeholders op Schiermonnikoog.

Proces
De bedoeling was om samen met de inwoners en ondernemers de contouren van een Dursum Eilaun te verkennen. Ongelukkigerwijs viel de start van het project samen met de start van COVID. Via Vlogs en Groene Brieven, gericht aan alle huishoudens, is geprobeerd zo veel mogelijk mensen te betrekken. In een kwartiermakers sessie is met een aantal inwoners nagedacht, over wat een ‘Dursum Eilaun’ zou kunnen zijn. Op basis van deze discussie is een eerste ‘houtskoolschets’ gemaakt. Er werden belangrijke ‘bouwstenen’ voor een Dursum Eilaun geïdentificeerd.
Begin 2021 organiseerden we een (digitale) startbijeenkomst om het traject tot de zomer toe te lichten. Tijdens vier, ook weer digitale mini-charrettes werden de energiedoelen, ontwerpprincipes en de opties voor een duurzame energievoorziening besproken en getoetst met de deelnemers.
Op basis van de uitkomsten van de mini-charrettes werden de eerste scenario’s ontworpen en doorgerekend. In drie eiland-charrettes, waaronder één speciaal voor jongeren, werden de mogelijkheden en energiescenario’s besproken. Ongeveer 50 inwoners hebben een bijdrage geleverd aan de verschillende bijeenkomsten (startbijeenkomst, mini-charrettes, eiland-charrettes). Meerdere inwoners zijn bij verschillende activiteiten aanwezig geweest.

Zowel tijdens de vier mini-charrettes als tijdens de drie eiland-charrettes was er een breed gevoel van urgentie. Alle deelnemers zagen de noodzaak om snel en concreet aan de slag te gaan met de energietransitie en dat daarbij de kwaliteiten van het eiland nadrukkelijk moeten worden meegenomen. Tijdens het begin van het traject is voorgelegd aan inwoners welk doel we moeten nastreven, volgens welke principes en voor welke kansen de energietransitie een start kan vormen. Hieruit is naar voren gekomen dat eilanden vinden dat of instemmen met:
- Schiermonnikoog streeft naar minimaal 55% CO2 emissiereductie in 2030 ten opzichte van 1990.
- We nemen eigen verantwoordelijkheid en willen gezamenlijk concreet aan de slag.
- We willen de energietransitie coöperatief organiseren zodat de baten zo goed mogelijk landen bij de inwoners en ondernemers van het eiland.
- We zijn voor behoud en versterking van onze natuurwaarden en landschappelijke kwaliteiten.
- Iedereen die dat wil, kan meedoen.
- Het ontwikkelen en versterken van een lokale, circulaire economie.
- Het versterken van de sociale cohesie.
- Het versterken van de duurzame identiteit van Schiermonnikoog.

Techniek
Het overgrote deel van het energiegebruik in de gebouwde omgeving is aardgas dat gebruikt wordt voor ruimteverwarming en de warm watervoorziening. Werken aan de energietransitie op Schiermonnikoog betekent daarom veel aandacht voor het verduurzamen van de warmtevraag van de woningen en gebouwen op het eiland.

Werken aan een duurzame warmtevoorziening verloopt langs twee sporen:
- Energiebesparing;
- Duurzame alternatieven voor aardgas.

Energiebesparing
Er is een aantal manieren om energie te besparen:
- Het isoleren van gebouwen;
- Efficiëntere apparatuur;
- Gedragsverandering.

Duurzame alternatieven voor aardgas.
Drie hoofdrichtingen zijn onderzocht:
1. Een collectieve oplossing: een warmtenet met zeewater als warmtebron;.

Reacties uit de charrettes:
Er zijn positieve reacties, ingegeven door het feit dat een warmtenet, als het er éénmaal ligt, een oplossing is met weinig zichtbare effecten op het dorpsgezicht. Bovendien vraagt deze optie een heel kleinere inspanning van woning- en gebouweigenaren als het gaat om het nemen van isolatiemaatregelen, ingeval wordt gekozen voor een midden temperatuur/hoge temperatuur warmtenet. Daar staan hoge collectieve investeringskosten tegenover die leiden tot hoge kosten voor alle warmteafnemers.

2. Individuele oplossingen: all electric met individuele warmtepompen per gebouw;

Reacties uit de charrettes:
Individuele warmtepompen vragen om forse investeringen van woningeigenaren in isolatie en een nieuw verwarmingssysteem. Hybride oplossingen zijn ook mogelijk. In geval van een gasketel blijft de gasaansluiting. Individuele warmtepompen vragen om een combinatie met zon-PV op de daken. In het dorp is daar weinig tot geen ruimte voor. Veel deelnemers vinden daarom dat opnieuw moet worden gekeken naar de mogelijkheden om zonnepanelen en hot pipes op daken te plaatsen, ook in het Beschermd Dorpsgezicht.

3. Duurzame gassen: waterstof en groen gas.

Reacties uit de charrettes:
De verwachtingen van waterstof bleken hooggespannen. Waterstoftoepassingen voor ruimteverwarming bevinden zich echter nog in een pilotfase en zullen naar alle waarschijnlijkheid geen grote rol gaan spelen de komende jaren. Wel is het interessant om bij de pilots rondom waterstof betrokken te raken.

Rondom groen gas is veel discussie. Duidelijk is dat er meer onderzoek nodig is voordat kan worden besloten of het gebruik van biomassastromen en/of mest onderdeel kan zijn van de verduurzaming van de energietransitie van het eiland. Alvorens te besluiten een dergelijke studie uit te voeren dient op het eiland het gesprek te worden gevoerd óf vergistingstechnieken sowieso een acceptabel onderdeel kunnen zijn in het portfolio van duurzaamheidsopties voor de energievoorziening zodat een beeld wordt gekregen van het draagvlak hiervoor.

Duurzame alternatieven voor elektriciteit
Naast de productie van groen gas als gedeeltelijke vervanger van aardgas zijn er nog twee opties om hernieuwbare energie te produceren: zonne-energie en windenergie. Beide opties zijn in de charrettes uitgebreid besproken.

Reacties uit de charrettes:
Bij de meeste deelnemers bleek een positieve grondhouding ten aanzien van zon. Ze zien de mogelijkheden voor het benutten van zonne-energie graag verder onderzocht en uitgewerkt in concrete plannen. Een belangrijke randvoorwaarde is een zorgvuldige inpassing in de ruimte zodat recht wordt gedaan aan natuur- en landschapswaarden.

Het goede gesprek hierover dient te worden gevoerd is een veelgehoorde reactie.

Over windenergie op het eiland lopen de meningen sterk uiteen: er zijn deelnemers die vinden dat het gesprek over windenergie op het eiland dient te worden gevoerd. Met name in de jongeren charrette bleek steun voor het onderzoeken van de mogelijkheden van windenergie. Anderen menen dat windenergie op het eiland geen recht doet aan belangrijke natuurwaarden. Ook hier geldt dat in de komende periode de tijd moet worden genomen om relevant onderzoek hierover te bestuderen en op basis van die gegevens hierover het goede gesprek toe voeren op het eiland.

Transport en opslag
Transport van elektriciteit en aardgas vindt plaats via een elektriciteitskabel en gasleiding door het wad. De capaciteit van deze wadinfrastructuur is beperkt. Met name voor de elektriciteitskabel, de 'wadkabel', geldt dat de grenzen van deze kabel en de onderstations op het eiland in zicht komen. Voor alle scenario's geldt daarom dat buffering en opslag van energie belangrijke bouwstenen zijn voor een duurzame energievoorziening op Schiermonnikoog. Duidelijk is dat de transitie vraagt om samenwerking tussen overheden, marktpartijen en netwerkbedrijven.

Scenario's
Vaak worden scenario's gebruikt om na te denken over gewenste eindbeelden (streefbeelden) en mogelijke wegen daarnaartoe. Het "Schiermonnikoog van nu" is bijna volledig afhankelijk van fossiele energie, dat via de wadkabel en een gasleiding wordt geleverd. De gewenste veranderings-richting is helder: het eiland streeft naar minder energiegebruik en naar meer lokaal geproduceerde hernieuwbare energie. De exacte invulling van dit streefbeeld is nog niet bepaald. Het streefbeeld ligt nog niet vast en is niet in beton gegoten. Inzichten en nieuwe ideeën kunnen in de tijd veranderen.

Er zijn vier scenario's vormgegeven. De scenario's representeren geen van allen een transitiepad dat moet worden gevolgd. Ze zijn bedoeld om te verkennen wat de effecten zijn van mogelijke maatregelen op de vermindering van de CO2-emissie en wat dat betekent voor het eiland. De scenario's omvatten zowel 'no regret' maatregelen (het kan nooit kwaad), zoals bijvoorbeeld gebouwisolatie als opties waar nog een goed 'eilandgesprek' over moet worden gevoerd. Het gaat dan met name over de productie van hernieuwbare energie.
- Scenario 1: energie besparen en zon voor alle huishoudens
- Scenario 2: maximaal besparen en wind van elders
- Scenario 3: maximaal besparen en groen gas voor de huishoudens
- Scenario 4: maximaal besparen en groen gas en zon voor de huishoudens.

De beschreven scenario's zijn geen blauwdrukken. Het zijn voorbeeld van het samenvoegen van verschillende technieken en uitgangspunten. Uiteindelijk zal het door de inwoners vormgegeven doel, namelijk ten minste 55% CO2 besparing (en als het kan meer) alleen gerealiseerd kunnen worden door middel van een mix van diverse oplossingen. De verschillende technieken en maatregelen zullen als Lego-steentjes op elkaar en naast elkaar gemoduleerd worden. Waarbij op verschillende delen van het eiland wellicht verschillende technieken toegepast worden.

Argumenten
Uit de charrettes en de gevoerde gesprekken is naar voren gekomen dat er een gevoel van urgentie wordt gedeeld. Met name als het gaat om de vormgegeven uitgangpunten en principes. En om vooral te starten met isolatie en besparing. Een voorstel aan het college op dit op korte termijn uiteen te zetten, volgt spoedig.

Daar waar over isolatie en besparing weinig discussie werd gevoerd, was dat anders bij de vraag op welke wijze invulling gegeven dient te worden aan het resterende deel van de energievraag.
De optie voor een warmtenet werden positief ontvangen.
De opties rondom wind, zon en groen gas/ waterstof, leverden meer discussie op. De verdeeldheid over de geschiktheid van deze technieken voor het eiland is groot. Daarom willen wij het college voorstellen de aanbevelingen uit het rapport over te nemen en voor deze drie verschillende toepassingen, nader onderzoek te doen. Het onderzoeken van de opslag van energie maakt hier deel van uit.

Communicatie

In de zomer van 2020 startten we het project Dursum Eilaun. Hoe maken we van Schiermonnikoog een Dursum Eilaun? Een veelomvattende vraag, ingegeven door de grote energieopgave die op de gemeente afkomt.

Het Nationale Klimaatakkoord vroeg om actie van veel partijen, ook van gemeenten. De doelstelling van het Rijk is 55% reductie van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990. Een grote opgave met de gemeenten in een belangrijke regierol.

We willen werken aan een schone, betaalbare en betrouwbare energievoorziening op het eiland. Die past bij de belangrijke kwaliteiten van Schiermonnikoog. Natuur, landschap en ecologische waarden zijn unieke kwaliteiten waar het eiland trots op is en veel toeristen mee trekt. Bovendien willen we een energietransitie waarin inwoners en bedrijven actief kunnen deelnemen. En waarbij een aanzienlijk deel van de opbrengsten in een duurzame toekomst van het eiland kunnen worden geïnvesteerd. In Dursum Eilaun verkenden we alle mogelijkheden om dat te bereiken. Samen met inwoners en bedrijven die aan de straks gestelde doelen willen werken.

Het eindrapport Dursum Eilaun fase 2 is door het college vastgesteld. Er zijn geen definitieve keuzes gemaakt. Want daarvoor is het hele eiland aan zet. En moet er nog een en ander worden uitgezocht. Wel kan alvast een stappenplan voor de komende periode worden gemaakt. De komende periode zal het college de aanbevelingen verder uitwerken. Het volledige rapport kunt u terugvinden op de website.

Voorgesteld wordt om:
- In te stemmen met het eindrapport Dursum Eilaun
- In te stemmen met het opzetten en uitvoeren van een isolatie- en besparingsprogramma;
- In te stemmen met het uitvoeren van nader onderzoek voor de productie van energie door middel van zon, wind en groen gas/ waterstof.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Schiermonnikoog,

de secretaris, de burgemeester,

R. Thedinga I. van Gent